

Oponentský posudek

k disertační práci **Mgr. Víta Jakubíčka**

Mezi tradicí a avantgardou. Zlínská Škola umění (1939–1949)

Oponent: doc. Ing. arch. Jan Rajlich

Hned na začátek mého vyjádření musím konstatovat, že předložená disertační práce je velmi přínosná. Stále více si v dnešní době totiž uvědomujeme, že historie, s tím jak odcházejí pamětníci, leckdy nenávratně mizí a stále větší prostor dostávají smyšlenky a subjektivní názory oproti faktům. Ne vše lze ohledat v archivech, které nehovoří o pozadí uložených dokumentů.

Problematikou Školy umění ve Zlíně se Mgr. Vít Jakubíček zabývá řadu let, výstupem této jeho prvotní snahy něco se o škole dozvědět, posílily ještě kontakty s dosud žijícími absolventy školy (můj otec Jan Rajlich st., Miroslav Šimorda, Alexander Beran ad., bohužel všichni již zesnuli) i s dosažitelnými jejich potomky (tedy včetně mne), a tak jeho znalost problematiky Školy umění ve Zlíně je dnes dá se říci absolutní.

Tyto uvedené zdroje navíc Mgr. Jakubíček rozšířil o podrobné nastudování archivů Školy umění v archivu Baťových závodů ve Zlíně, kde se mu podařilo postupně zjistit přesná data různých etap školy i osob s ní svázaných. V neposlední řadě pak šlo také o dochovanou (v torzech) korespondenci v archivech rodin jako naší (J. Rajlich), Fr. Chmelaře, A. Berana, také archivu ředitele Fr. Kadlece atd. To vše autorovi umožnilo sepsat práci, která nejen navazuje na několik dříve vydaných publikací o Škole umění (včetně diplomové práce Jany Procházkové sepsané už před 50 lety – a zde si neopomeni poznámku, že tato autorka bohužel ztratila některé otcem zapůjčené dokumenty a fotografie ze školy), ale zásadním způsobem takovéto dříve vydané informace o škole v publikacích a katalozích, které pečlivě v úvodní části rozebírá a podrobuje kritickému rozboru, nejen doplňuje, ale utřídí a různé omyly vyvrací a sepisuje tak prakticky první objektivní historii Školy umění ve Zlíně.

V práci se autor zabývá zpočátku tříletým výzkumem, jak jej vedl k původnímu tématu práce, které bylo zaměřeno na osobnost Zdeňka Kováře. Správně zde usoudil, že získané materiály jsou tak zásadní pro postižení historie celé Školy umění ve Zlíně, že je lépe zhodnotí, když se následně bude zabývat existencí školy jako takové. To vedlo i k autorství několika významných výstav o škole a jejich osobnostech ve Zlínské krajské galerii a Galerii Václava Chada v průběhu uplynulých 6 let. Samozřejmě byly i Jakubíčkovy rozsáhlé publikační aktivity k těmto výstavám. Už jen tuto kurátorskou a dá se říci nedílnou součást jeho práce je nutno velmi ocenit.

V částech o založení školy a jejich počátcích autor vyčerpávajícím způsobem sleduje jak těžce v jednáních s J. A. Baťou a zároveň až lehce v nelehké době škola vznikala. Zároveň zde připomíná i fakt určité inspirace německým a dá se říci světově významným Bauhausem v koncepci Zlínské školy (str. 22), ovšem podle Jakubíčka (s. 13) ne zcela naplněné... Nevím, zda v tomto má pravdu, od otce vím, že o Bauhasu studenti věděli, i když je samozřejmé, že ve Zlíně za protektorátu nebylo myslitelné navazovat na „komunistickou avantgardu“ a ani nebylo možné mezinárodní pedagogické obsazení... Jakubíček zde dále velmi podrobně rozebírá všechny aspekty výukové i lidské a velmi citlivě srovnává údaje z různých zdrojů.

Kapitoly Pedagogické experimenty a Spojení umění a řemesla (...) jsou Jakubíčkovým přínosem k historii školy, s novými fakty a pohledy, které velmi oceňuji. Podobně kapitoly o pedagogickém sboru, technickém vybavení školy apod. Zajímavá je i krátká kapitola o dosud málo známých kontaktech s ředitelem bratislavské ŠUR Josefem Vydrou.

Nejvíce toho dosud bylo publikováno přímo o výuce ve škole, přesto autor svým všeobjímajícím analytickým způsobem i zde dokáže propojit různé zdroje a vytvořit výsledný syntetický text s vlastními závěry. Velmi podrobně se zde také věnuje propagační činnosti a výstavní činnosti, jako důležitým a nepostradatelným činnostem jak pro výuku, tak pro seznamování veřejnosti se školou (to je i z dnešního pohledu důležité, protože v naší době, kdy například výstavy nepřinášejí žádný ekonomický efekt školy, je řada vedení i pedagogů uměleckých a designérských škol nepodporuje či přímo odmítá).

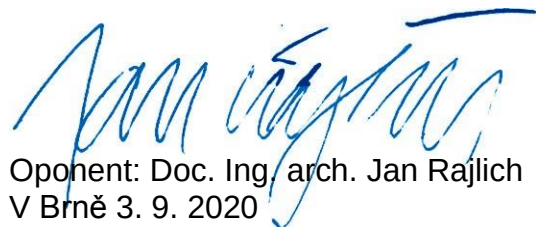
K dalším kapitolám o škole v období druhé světové války nemám, co bych dodal, opravdu velmi detailně zpracované, dá se říci perfektně. Jenom počet autorových poznámek a citací k textu dosahujících v závěru téměř čísla 400, je vše vypovídající. I zde si autor například všímá, že známý Makovského design soustruhu MAS R50 byl jedním z mála školních projektů spolupráce s praxí, že projekty, návrhy a výkresy jen na papíře pedagogy netěšily (s. 79). Poznámávám tedy, že nic nového pod sluncem, i když podle současného autorského zákona by možná nebyl autorem Makovský, ale studenti, kteří model ve výuce vytvářeli, tedy pravděpodobně Zd. Kovář...

Poválečná éra školy dříve nebyla již tak často spojovaná s původní Školou umění, i když část pedagogů i umístění víceméně zůstalo. Pokud se já pamatuji a jak je zřejmé i z dochované byť fragmentální korespondence, většina absolventů původní Školy umění poválečnou školu již „nebrali“, podle nich škola s koncem války skončila. To pramenilo z jejich subjektivních pocitů. Vít Jakubíček se ve své práci obšírně a do detailu věnuje i této etapě školy a myslím, že se mu podařilo návaznost přerušenou koncem války dostatečně obhájit. Rovněž připomenutí Výtvarného kolektivu a zrod výuky tvarování nástrojů ve Zlíně tu má své místo.

Závěr.

V práci jsem nenalezl žádné významnější formální nedostatky, co se týče struktury práce, stylistiky apod. Já jako grafik samozřejmě určitý nedostatek vidím v oddělení obrazové části od textu, což dříve jistě bylo dáno technickými možnostmi psaní prací na psacím stroji, ale v době počítačové není problém doplňovat do textu obrázky a fotografie průběžně. Zejména u vizuálního umění se integrace textové a obrazové části přímo nabízí. Pokud to není zvykem u dizertační práce uměnovědné teorie, tak se omlouvám, ale bylo by dobré tento zvyk prolomit... Také jsem narazil na jeden nespisovný ovšem autorem asi oblíbený výraz „upořádání“ (str. 9)...

Disertační práci Mgr. Víta Jakubíčka hodnotím jako vyvrcholení **nesporného přínosu autora** ve všech jeho snahách o prozkoumání souvislostí působení Školy umění ve Zlíně a o systematické zpracování jejího místa v naší historii. Práci doporučuji bez výhrad přijmout a **navrhuji udělení vědecké akademické hodnosti Ph. D.**

Oponent: Doc. Ing. arch. Jan Rajlich
V Brně 3. 9. 2020